

Β.Βεσκούκης

Πιστοποιηθείτε γιατί χανόμαστε:

Η σύγχρονη εκδοχή του "Μάθε παιδί μου γράμματα"
ή η άλλη όψη της πιστοποίησης επαγγελματικών γνώσεων από
...ιδιωτικές εταιρίες!

Το κλασικό μοντέλο περί εκπαίδευσης και πιστοποίησης γνώσεων βασίζεται στην αρχή ότι η γνώση είναι κοινωνικό αγαθό, προσφέρεται με κοινωνικούς πόρους και διαδικασίες, ο δε βαθμός απόκτησής αυτής, ή εν πάσει περιπτώσει η συμμετοχή κάποιου σε μια εκπαιδευτική διαδικασία, πιστοποιείται μέσα από τους κοινωνικούς φορείς που υλοποιούν τη διαδικασία αυτή. Η σχέση της γνώσης με το επαγγελματικό εφόδιο είναι έμμεση και συνήθως υπονοούμενη: μορφωμένος θεωρείται αυτός που έχει αποκτήσει ένα σύνολο γνώσεων οι οποίες του επιτρέπουν, σε συνδυασμό με το υλικό που του έδωσε η φύση δηλαδή την ευφυΐα, να αντιλαμβάνεται, να κρίνει και να προάγει, με το δικό του τρόπο, την ιστορική εξέλιξη. Τα εκπαιδευτικά συστήματα σκοπό έχουν να παρέχουν τέτοιες γνώσεις σύμφωνα με την κουλτούρα του εκάστοτε έθνους και σε συνδυασμό με την εξειδίκευση σε κάποια γνωστική περιοχή που καλύτερα εκφράζει τις κλίσεις και τα ενδιαφέροντα του υποκείμενου στην εκπαιδευτική διαδικασία, οι οποίες λειτουργούν μεταξύ άλλων και ως επαγγελματικό εφόδιο.

Τα παραπάνω, φαντάζομαι, ότι αποδίδουν με κάποιο τρόπο το "Παιδεία" με π. κεφαλαίο του Παπανούτσου, φαίνεται όμως ότι η ισχύς τους έχει αρχίσει να αμφισβητείται ή να συνοδεύεται από ένα τεράστιο "ναι μεν, αλλά..." το οποίο τελικά στην πράξη επιχειρεί να τα θέσει σε δεύτερη μοίρα ή και να τα ανατρέψει. Τα εκπαιδευτικά συστήματα στη σύγχρονη Ευρώπη βρίσκονται μπροστά σε μια κρίσιμη καμπή: Από τη μια πλευρά βρίσκονται οι ρίζες του Δυτικού πολιτισμού με τον Πλάτωνα, την Αλεξάνδρεια, τα μοναστηριακά Πανεπιστήμια του Μεσαίωνα, την Αναγέννηση και τη διαφώτιση που προηγήθηκε των επαναστάσεων του 19ου αιώνα, εξέλιξη των οποίων είναι τα Πανεπιστήμια προ της εποχής της πληροφορίας. Από την άλλη, η "κοινωνία των πληροφοριών", ο κυβερνοχώρος, η κοινωνία της "δια βίου εκπαίδευσης" και των "απασχολήσιμων".

Η επαγγελματική κατάρτιση και πιστοποίηση διεκδικεί μια εξέχουσα θέση στην εκπαιδευτική διαδικασία, μπορεί δε να παρέχεται και από μη κοινωνικούς φορείς, όπως εταιρίες. Ο λόγος περί πιστοποίησης (certification) επαγγελματικών γνώσεων στην πληροφορική και η σκοπιμότητα να δούμε κατ' αρχήν τι είναι αυτή η πιστοποίηση, προφανής.

Ενημερωτικά

Αν επιχειρούσαμε να ορίσουμε την έννοια "πιστοποίηση" στα συμφραζόμενά μας, θα λέγαμε ότι πρόκειται για μια διαδικασία βεβαίωσης γνώσεων και ικανοτήτων πάνω σε συγκεκριμένα προϊόντα πληροφορικής τα οποία σχετίζονται, ασφαλώς, με συγκεκριμένες γνωστικές περιοχές της επιστήμης αυτής. Οι προβληματισμοί τόσο για τη διαδικασία, όσο και για τις κοινωνικές της προεκτάσεις θα ακολουθήσουν, στο σημείο αυτό θα περιοριστούμε σε περιγραφή των διατιθέμενων προϊόντων πιστοποίησης όπως αυτά εμφανίζονται και προωθούνται σε παγκόσμια κλίμακα.

Η πολυπλοκότητα των προϊόντων και τεχνολογιών πληροφορικής και η ρευστότητα των πραγμάτων στην επιστήμη και την αγορά στην πληροφορική είναι ως γνωστόν ιδιαίτερα μεγάλη. Η επικράτηση προϊόντων αλλά και τεχνολογιών εξαρτάται όχι μόνο από την ποιότητά

τους, το τεχνολογικό τους επίπεδο κλπ, αλλά και από την αποδοχή που έχουν στην αγορά, κλειδί για την κατάκτηση της οποίας είναι (εκτός από τη διαφήμιση) η ύπαρξη κρίσιμης ποσότητας έμπυχου δυναμικού. Έχουν υπάρξει πολλές περιπτώσεις πρωτοποριακών τεχνολογιών που έμειναν στο περιθώριο διότι δεν υπήρχε η κρίσιμη μάζα τεχνικού δυναμικού για να τις υποστηρίξει, αλλά και ξεπερασμένων τεχνολογιών που έμειναν και παραμένουν επί μακράν στο προσκήνιο διότι αυτή η κρίσιμη μάζα υπήρξε, χωρίς σε αυτό το σημείο να είναι σκόπιμο να εξετάσουμε το πώς δημιουργήθηκε. Χαρακτηριστικό παράδειγμα για το πρώτο είναι το NeXT (το επόμενο βήμα του Steve Jobs, ιδρυτή της Apple) και για το δεύτερο η COBOL (για όσους δεν την ...ξέρουν, COmmon Business Oriented Language).

Οι μεγάλες παγκόσμιες εταιρίες πληροφορικής, θέλοντας να υποστηρίξουν τα προϊόντα και τις τεχνολογικές τους επιλογές, προσφέρουν εκπαιδευτικά προγράμματα που παρέχουν στους επαγγελματίες τις απαιτούμενες για το σκοπό αυτό (σ.σ.: και επιβεβλημένες από την μη-τεκμηριωμένη πολυπλοκότητα των προϊόντων τους) γνώσεις, μέσα από εκπαιδευτικά προγράμματα τα οποία καταλήγουν στην απόκτηση κάποιων πιστοποιητικών αλλά και τίτλων. Τα εκπαιδευτικά αυτά προγράμματα προσφέρονται μέσα από διάφορες εναλλακτικές διαδικασίες που ξεκινούν από την κλασσική παρακολούθηση μαθημάτων σε ειδικά εκπαιδευτικά κέντρα, περνούν από την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση με ή χωρίς εκπαιδευτή, από υβριδικά μεταξύ των παραπάνω σχήματα και φτάνουν στην κατά μόνας μελέτη με μοναδική απαίτηση τη συμμετοχή σε κάποιες εξετάσεις. Χαρακτηριστικές οι περιπτώσεις της IBM, της Microsoft, της Novell, αλλά και της Autodesk, οι οποίες προσφέρουν πλήθος προγραμμάτων πιστοποίησης ικανοτήτων σε προϊόντα τους και συναφείς με αυτά τεχνολογίες.

Η Microsoft προσφέρει συνολικά 33 πιστοποιήσεις: 10 για το Office, 7 για τα Visual Development Tools, 10 για το BackOffice, 4 για τα Windows και 2 για τον Internet Explorer. Ανάμεσά τους όλα τα επαγγελματικά προϊόντα της εταιρίας, αλλά και πιστοποιήσεις με ευρύτερο περιεχόμενο με τίτλους όπως "Networking" και "TCP/IP". Η IBM προσφέρει συνολικά 58 (!) πιστοποιήσεις: 6 για το AIX, 3 για Application Development, 10 για το AS/400, 7 για Database and Transaction Processing, 2 για eNetwork Software, 2 για Internet, 5 για Networking Hardware, 6 για Networking Software, 8 για Object Technology, 4 για OS/2 Warp, 4 για PC Servers και 1 για Storage Management. Η Novell, τέλος, προσφέρει μόλις 6 πιστοποιήσεις, καθεμία από αυτές με αρκετά ευρύ αντικείμενο σχετικά με τα προϊόντα και τις τεχνολογίες της. Τέλος, υπάρχουν πιστοποιήσεις ικανοτήτων χρήσης εξειδικευμένων εφαρμογών λογισμικού, όπως αυτές που προσφέρει η AutoDesk για το AutoCAD και άλλες.

Οι πιστοποιήσεις αυτές δίνονται είτε αυτοτελώς, είτε σε σύνολα, οπότε αποκτάται εκτός από το πιστοποιητικό και κάποιος τίτλος. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της Microsoft, όπου με 4 πιστοποιήσεις σε θέματα λειτουργικών συστημάτων και δικτύων (ενότητες Windows και BackOffice από τις προαναφερθείσες) και 2 κατ επιλογήν, αποκτάται ο τίτλος του "Microsoft Certified Systems Engineer (MCSE)", ενώ με ανάλογο τρόπο διατίθενται και οι τίτλοι "Microsoft Certified Solution Developer (MCSD)", "Microsoft Certified Product Specialist (MCPS)" και "Microsoft Certified Trainer", όλες υπό το γενικό τίτλο "Microsoft Certified Professional (MCP)". Τέλος, η εταιρία διαθέτει πιστοποιήσεις εταιριών πληροφορικής ανάλογα με το δυναμικό τους σε MCPs. Να σημειωθεί η χρήση του τίτλου "Engineer" (Μηχανικός), ο οποίος μέχρι πρότινος δίνονταν μόνο από Τεχνικά Πανεπιστήμια ανά τον κόσμο. Κάπως αντίστοιχα είναι τα πράγματα στις διατιθέμενες από τη Novell πιστοποιήσεις, όπου, αν και λιγότερες στον αριθμό, αποδίδουν (;) επίσης τον τίτλο του Μηχανικού, αλλά και στην IBM, η οποία διαθέτει 6 πιστοποιήσεις με τον τίτλο του "Μηχανικού".

Τα επιχειρήματα, τώρα, προκειμένου να προσελκυστούν φυσικά πρόσωπα αλλά και εταιρίες προς πιστοποίηση, είναι πολλά και διάφορα: "αν πιστοποιήσετε του εργαζομένου σας, θα

κάνουν καλύτερα τη δουλειά τους", "αν προσλάβετε πιστοποιημένους, είστε σίγουροι ότι ξέρουν τη δουλειά τους", "αν πιστοποιηθείτε, θα βρείτε ευκολότερα και καλύτερη δουλειά" και άλλα συναφή, αλλά και επιθετικά όπως το "Είστε έξυπνος; Αποδείξτε το! (Smart? Prove it!)" από την Microsoft.

Πάρε, παιδί μου, πιστοποίηση!

Αυτό μπορεί να είναι το αντίστοιχο του "Μάθε παιδί μου γράμματα" συνθήματος, στη σύγχρονη κοινωνία των διά βίου εκπαιδευόμενων απασχολήσιμων. Η κατεύθυνση είναι σαφής: για να μπορεί κανείς να βρίσκει δουλειά στις "σύγχρονες δυναμικά μεταβαλλόμενες" συνθήκες, πρέπει κάθε δέκα ή και λιγότερα χρόνια να ανανεώνει τις γνώσεις του. Η "γνώση" εδώ ταυτίζεται με το επαγγελματικό εφόδιο και παρέχεται ως άμεσα εξαργυρώσιμο σε απασχόληση προϊόν, σε αποδέκτες που λογίζονται ως "πελάτες". Το ποιος πιστοποιείται να παρέχει τέτοια "προϊόντα" δεν καθορίζεται με κοινωνικούς όρους, αλλά σύμφωνα με τις απαιτήσεις και τις τάσεις της αγοράς εργασίας. Αν, λοιπόν, η αγορά εργασίας ζητά καλούς χρήστες προϊόντων της εταιρίας τάδε, για ποιο λόγο να μην την διευκολύνουμε να τους βρει, δίνοντάς τους τη βούλα της πιστοποίησης; Και ποιος είναι πιο κατάλληλος για να δίνει την πιστοποίηση αυτή από την ίδια την εταιρία τάδε, ως κατασκευαστή του εκάστοτε προϊόντος; Εξάλλου, κανείς δεν απαγορεύει ή εμποδίζει την απόκτηση γενικότερης μόρφωσης και παιδείας (με κεφαλαίο ή μικρό "πι") από όποιον το επιθυμεί.

Ο παραπάνω συλλογισμός είναι τόσο ορθός, όσο ορθός είναι ο ορισμός της ελευθερίας ως "η κατάσταση εκείνη στην οποία μπορεί κανείς να κάνει ό,τι θέλει". Όσο ελεύθερος είμαι να αγοράσω λ.χ. ένα αυτοκίνητο 40 εκ. δρχ (όταν δεν κληρονόμησα πολλαπλάσια, εννοείται), άλλο τόσο ελεύθερος είμαι να πάρω και γενική μόρφωση "για το προσωπικό μου καλό", και ταυτόχρονα να πάρω τις απαραίτητες πιστοποιήσεις για να βρω δουλειά. Το αν απαιτούνται περισσότερα της διάρκειας της φυσικής μου ζωής χρόνια για να αγοράσω το αυτοκίνητο του παραδείγματος είναι αδιάφορο, όπως αδιάφορο είναι το αν οι επιλογές της ζωής μου καθορίζονται από την κάθε λίγο και λιγάκι ανάγκη να επανα-πιστοποιούμαι για να παραμένω απασχολήσιμος. Η μαγεία του συστήματος είναι εξάλλου το ότι μου δημιουργεί την εντύπωση ότι "όλα μπορούν να συμβούν", "ο καλύτερος κερδίζει", κλπ.

Στο πλαίσιο αυτό κανείς δε δίνει σημασία στην ποιότητα αλλά και τον ιστορικό ρόλο των ίδιων των πιστοποιητών, για την αναγνώριση των οποίων αρκεί η δήλωσή τους και η de facto διάδοση των προϊόντων τους στην αγορά. Οι υπάρχουσες ακαδημαϊκές αξιολογήσεις των προγραμμάτων πιστοποίησης είναι ελάχιστες και από ιδρύματα που δε συγκαταλέγονται ανάμεσα στα κορυφαία τεχνικά πανεπιστήμια ανά τον κόσμο. Χαρακτηριστικό είναι ότι το πρόγραμμα Microsoft Certified Systems Engineer έχει αξιολογηθεί από το "Applied Experimental Psychology Group" (ερευνητική ομάδα) του "Southern Illinois University at Carbondale" (πηγή: www.microsoft.com/education), το οποίο μάλλον δεν είναι αντάξιο του M.I.T., του Berkeley, του Cornell ή άλλων της αμερικανικής ηπείρου.

Πάραυτα, η πολιτική των διεθνών εταιριών πληροφορικής είναι ιδιαίτερα επιθετική, σε συνδυασμό δε με τον οικονομικό μαρασμό που απειλεί τα πανεπιστημιακά ιδρύματα στην εποχή μας, δημιουργεί το έδαφος για παρεμβάσεις στα εκπαιδευτικά προγράμματά τους έναντι χρηματοδότησης και άλλων "παροχών". Με αυτό τον τρόπο, αφ' ενός εξαγοράζεται η επιστημονική ποιότητα των προϊόντων και τεχνολογιών τους και αφ' ετέρου κερδίζονται πόντοι στο παιχνίδι της επικράτησης σε όλες τις ανοιχτές μάχες στην πληροφορική και τις επικοινωνίες. Όσο για την Παιδεία του Παπανούτσου, αυτή μπορεί να συντηρείται για τους πολλούς και να παράγει ανέργους, ακριβώς για να ενισχύεται η κοινωνική συνείδηση της ανάγκης της δια βίου πιστοποίησης των απασχολήσιμων.

Το ερώτημα για τους μελλοντικούς πολίτες της κοινωνίας της πληροφορίας είναι αν θα εξελίξουν την κοινωνική αξία της Παιδείας και των κοινωνικών φορέων που μπορούν να την παρέχουν στον 21ο αιώνα, ή αν θα την παραχωρήσουν στους επίδοξους Μεγάλους Αδελφούς της "πιστοποίησης" έναντι, τελικά, ενός πινακίου φακής και με τον φόβο του κοινωνικού και επαγγελματικού αποκλεισμού τον οποίο οι ίδιοι Μεγάλοι Αδελφοί δημιουργούν και συντηρούν.

Η ιστορική λήθη που κινδυνεύει να χαρακτηρίσει τις κοινωνίες του νέου αιώνα και η αντίληψη ότι ο χρόνος άρχισε να μετρά από τότε που εφευρέθηκε το PC, είναι σύμμαχος της κουλτούρας που θεωρεί το κυνηγητό της επόμενης έκδοσης του τάδε προγράμματος ή της πιστοποιημένης εμπέδωσης των επιλογών της τάδε εταιρίας ως επιβεβλημένη στάση ζωής προκειμένου να μπορεί ο πολίτης να απασχολείται, δηλαδή απλά να επιβιώνει. Τα Πανεπιστήμια, η μόρφωση και ο "πηγαιμός για την Ιθάκη" προορίζονται για τροφή των ρομαντικών ή για προνόμιο λίγων. Το τι είδους επιβίωση μπορεί να είναι αυτή των πιστοποιημένων και κατά περίπτωση απασχολούμενων απασχολήσιμων, είναι ένα όχι και τόσο φιλοσοφικό ερώτημα την απάντηση του οποίου θα δώσει η Ιστορία.

Δημοσιεύτηκε στο OPEN Newsletter

τον Δεκέμβριο του 1997